

деяльність, а об'єктом дослідження – оборонні споруди, які частково або повністю були знищені в ході військових дій. Во-друге, перші озброєні конфлікти на території Северо-західного економічного району відбувалися ще в часи Київської Русі, а пізніше Галицько-Волинського князівства. Під впливом часу і природних явищ, белигеративних ландшафтів значно змінилися і піддалися руйнуванню. Також ускладнюють дослідження ландшафтів і ряд соціально-економічних факторів, такі як господарські, правові, політично-ідеологічні. Проблема вивчення і залучення даних комплексів в сферу туризму є актуальною, так як з кожним роком кількість даних об'єктів зменшується, тому для можливого їх використання в сфері туризму, необхідно оперативно провести дослідження і розробити наступну стратегію їх використання. Характеризуються основні комплекси військового походження, які вже використовуються або потенційно можуть використовуватися в туризмі економічного району і складають велику історичну і культурну цінність, а саме: давні укріплені городища (Камень-Каширське, Коршивське, Ветлівське, «Фосія», Турійське, Пересопницьке, Новомильське, Глинське); фортеці і замки (Дубенський, Острозький, Любарта замки, Тараканівський фортець); бункери і інші укріплені точки; кургани (найбільше знайдено на території Киверцівського, Камень-Каширського, Млинівського районів). Представлено ряд можливостей для покращення використання белигеративних ландшафтів в туризмі, а саме: створення відповідних стандартів класифікації, розробка законодавчої бази, яка б захищала їх від негативного антропогенного впливу і планування нових туристичних маршрутів.

Ключові слова: белигеративний ландшафт, Северо-Західний економічний район, туризм.

Abstract:

Ierko I. V., Melnyk D. V. EXPLORING THE ROLE OF THE FORTIFICATION LANDSCAPES IN THE TOURISM AREA OF THE NORTH-WEST ECONOMIC REGION.

Article considered the question of research and preservation of fortification landscapes of North-West economic region. It is problematically to determine the exact number of fortification landscapes on Volyn and Rivne regions because almost no one researched such a question on these territory. The research of fortification resource is a complex phenomenon. Firstly, main cause of this type of landscape is military activity. The object of study are defenses, which partly or totally were destroyed during military activities. Secondly, the first armed conflict on territory of Northwest region were the days of Kievan Rus' and later Galicia-Volyn principality. Under the weight of time and natural phenomenons the fortification landscapes significantly changed and subjected to destruction. Also make it difficult to research a number of socio-economic factors such as: economic, legal, politically-ideological. A problem of studying and involvement of these complexes into the tourism industry is actual because with every year number of these objects decreases. For possible use of these objects in tourism, experts should promptly conduct a study and develop a new strategy for their use. Already were characterized main complexes of military origin, which are used or potentially can be used in tourism of economic region and have great historical and culture value, specifically: ancient fortified settlement (Kamin'-Kashirskiy, Korshiv, Vetliv «Fosiya», Turiysk, Peresopnytsia, Novomilsk, Hlynsk); fortresses and castles (Dubno, Ostrog, Westminster castles, Tarakaniv fort); bunkers and other fortified points; mounds (the largest found on territory of Kiverts, Kamin'-Kashirskiy, Mlyniv regions). A number of actions were proposed to improve uses of fortification landscapes in tourism, specifically: creating the appropriate classification standards, development of legal framework, which protect them from the negative human impact and planning of new tourism routes.

Key words: fortification landscape, North-West economic region, tourism.

Рецензент: проф. Брич В.Я.

Надійшла 18.04.2016р.

УДК 551.583

Петро ЦАРИК

ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ТА КАРТУВАННЯ РЕКРЕАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ПОВЕРХНЕВИХ ВОД ПОДІЛЛЯ

Розглянуто основні види рекреаційних ресурсів поверхневих вод Поділля. Проведено оцінку та створено картографічні моделі довжини та щільності берегової лінії річок, озер, ставків та водосховищ. Оцінено та закартовано наявні гідрологічні заповідні об'єкти (заказники, пам'ятки природи тощо). Виявлено екологічний стан води основних річок Поділля за даними Департаментів екології облдержадміністрацій. Проведено сумарну бальну оцінку привабливості рекреаційних ресурсів поверхневих вод Поділля.

Ключові слова: рекреаційні ресурси, поверхневі води, Поділля, картографічна модель, оцінка.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Рекреаційні ресурси поверхневих вод Поділля представлені річками, озерами, ставками, водосховищами, які є придатними для відпочинку населення на всій своїй протяжності, або частково. Вони формують естетичну привабливість ландшафту, створюють сприят-

ливий мікроклімат, сприяють розвитку водних видів рекреації, спортивної риболовлі, пляжно-купального відпочинку тощо.

Основними видами рекреаційної діяльності на водоймах Поділля є купання і сонячні ванни, рибалка, відпочинок на узбережжях, катання на човнах, сплави. Сприятливий для

цих цілей період починається практично на усіх водоймах області на початку червня і закінчується наприкінці серпня. Для водно-спортивної рекреації сприятливий період триває з квітня по жовтень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням визначення, структурування, оцінки водно-ресурсного потенціалу і його господарської освоєності приділялась увага у працях С.А. Вендрова, В.І. Вишневського, З.В. Герасимчук, І.Л. Головинського, В.А. Голяна, С.І. Дорогунцова, Ю.Б. Козлової, І.М. Коротуна, Я.О. Мольчака, С.С. Левківського, М.М. Паламарчука, В.П. Руденка, М.М. Падуна, М.А. Хвесика, В.М. Хорєва, Г.І. Швєбса, А.В. Яцика та інших науковців.

Аналізу та використанню водних ресурсів у цілях рекреації присвячені праці Валєва Ю.С., Кукушкіна В.А., Багрова Н.В., Вишневського В.І., Мацолі В.І., Фоменко Н.В., Царика Л.П., Шуйського О.Д., Бєйди-ка О.О., Новицької С.Р. та інших.

Виклад основного матеріалу. Основу гідромережі Поділля складають річки і потічки яких налічується понад 7300, переважна більшість з яких – довжиною менше 10 км (лише 535 мають довжину понад 10 км) загальною довжиною близько 30000 км (з них у Тернопільській області – близько 2400 річок загаль-

ною довжиною близько 6066 км, у Хмельницькій – понад 3700 річок загальною довжиною близько 12072 км, у Вінницькій – близько 1200 річок загальною довжиною 11800 км). Щільність річкової мережі за областями відповідно складає 0,44 км/км², 0,59 км/км², 0,45 км/км²; пересічноподільська – 0,49 км/км². Згідно цього показника на пересічного жителя Поділля (перспективного рекреанта) припадає 7,5 метрів довжини річки або потічка.

Найбільшими річками Поділля є Дністер, Південний Буг, Горинь. На басейн Дністра припадає близько 40% території, Південного Бугу – 30%, Горині – 20%, приток Дніпра (Росі і Тетереву) – 10%.

Оцінку водних рекреаційних ресурсів проводили за наступними показниками: довжиною та щільністю берегової лінії річкової мережі, довжиною та щільністю берегової лінії озер, ставків та водосховищ, кількістю гідрологічних заповідних об'єктів та екологічним станом води основних річок.

Довжина берегової лінії річок була визначена за допомогою онлайн-програми «Google Планета Земля», щільність берегової лінії репрезентує показник відношення довжини всіх водотоків фізико-географічного району до його площі (табл. 1.)

Таблиця 1.

Довжина та щільність берегової лінії річкової мережі фізико-географічних районів Поділля

№ у схемі ФГР	Природна зона, край, область, фізико-географічний район	Орієнтовна площа, км ²	Орієнтовна довжина берегів річок, км	Щільність берегової лінії річок, км/км ²	Бальна оцінка
Зона мішаних лісів. Поліський край					
<i>Область Малеого Полісся</i>					
10	Радехівсько-Бродівський	351,10	84,0	0,24	1
11	Смигівсько-Славутський	625,60	488,0	0,78	3
<i>Область Житомирського Полісся</i>					
19	Корецько-Новоград-Волинський	213,30	196,0	0,92	4
22	Баранівсько-Високопідчанський	1044,97	526,0	0,50	2
Зона широколистяних лісів. Західно-Український край					
<i>Волинська височинна область</i>					
47	Острозько-Гошанський	312,70	238,0	0,76	3
<i>Розтоцько-Опільська горбогірна область</i>					
52	Миколаївсько-Бережанський	994,10	600,0	0,62	3
54	Ходорівсько-Бучацький	949,10	878,9	0,92	4
<i>Західно-Подільська височинна область</i>					
55	Вороняцький	621,00	122,0	0,20	1
56	Зборівсько-Теребовлянський	2760,00	2104,0	0,76	3
57	Гримайлівсько-Гусятинський	1212,00	1574,0	1,30	5
58	Збаразько-Смотрицький (Товтровий)	3200,00	2174,0	0,68	3
59	Чортківсько-Кам'янець-Подільський	3449,80	4006,0	1,16	4
<i>Середньоподільська височинна область</i>					
60	Кременецький	790,00	194,0	0,24	1
61	Вілійсько-Із'яславський	1231,00	1678,0	1,36	5

62	Грицівсько-Любарський	1033,00	1306,0	1,26	5
63	Лановецько-Теофіпольський	2609,50	2812,0	1,08	4
64	Старокостянтинівсько-Хмельницький	1901,00	1354,0	0,72	3
65	Підволочисько-Авратинський	2602,50	1352,0	0,52	2
66	Красилівсько-Ярмолинецький	4173,00	2434,0	0,58	2
67	Меджибізько-Деражнянський	1783,00	1274,0	0,72	3
68	Верхньоушицький	1827,00	1170,0	0,64	3
69	Нижньоушицький	755,00	544,0	0,72	3
Лісостепова зона. Подільсько-Придніпровський край					
<i>Північно-Західна Придніпровська височинна область</i>					
74	Калинівсько-Козятинський	2239,00	2532,0	1,14	4
75	Липовецько-Погребищенський	2599,40	1664,0	0,64	3
<i>Північно-Східна Придніпровська височинна область</i>					
77	Ружинсько-Сквирський	570,00	402,0	0,72	3
<i>Придніпровсько-Східно-Подільська височинна область</i>					
82	Ялтушківсько-Копайгородський	1230,00	1176,0	0,96	4
83	Митківсько-Клембівський	1090,00	868,0	0,80	3
84	Жмеринсько-Шаргородський	1900,00	808,0	0,44	2
85	Могилів-Подільсько-Ямпільський	1915,00	1062,0	1,12	4
86	Томашпільсько-Піщанський	1023,00	1526,0	1,48	5
<i>Середньо бузька височинна область</i>					
87	Барсько-Літинський	2195,00	2082,0	0,94	4
88	Браїлівсько-Тулчинський	2200,00	1842,0	0,84	3
89	Гнівансько-Гайсинський	3600,00	2572,0	0,72	3
90	Ладижинсько-Бершадський	2749,00	978,0	0,36	2
<i>Центральнопридніпровська височинна область</i>					
91	Оратівсько-Монастирищенський	675,00	550,0	0,82	3
92	Умансько-Маньківський	820,00	488,0	0,62	3
<i>Південно-Подільська височинна область</i>					
97	Балтсько-Савранський	980,00	566,0	0,58	3

Оцінка в балах проводилась наступним чином: 1 бал при щільності річкової мережі менше $0,3 \text{ км/км}^2$, 2 бали – $0,31-0,6 \text{ км/км}^2$, 3 бали – $0,61-0,9 \text{ км/км}^2$, 4 бали – $0,91-1,2 \text{ км/км}^2$, 5 балів – більше $1,2 \text{ км/км}^2$. Серед фізико-географічних районів Поділля можна відзначити три з найнижчими показниками щільності річкової мережі (Радеківсько-Бродівський – $0,24 \text{ км/км}^2$, Вороняцький – $0,2 \text{ км/км}^2$,

та Кременецький – $0,24 \text{ км/км}^2$) які знаходяться на півночі та північному заході Тернопільської області; та чотири райони з найвищими показниками (Грицівсько-Любарський – $1,26 \text{ км/км}^2$, Вілійсько-Ізяславський – $1,36 \text{ км/км}^2$, Грицівсько-Любарський – $1,26 \text{ км/км}^2$, та Томашпільсько-Піщанський – $1,48 \text{ км/км}^2$) розташовані в районах витоків багатьох річок (рис. 1.)

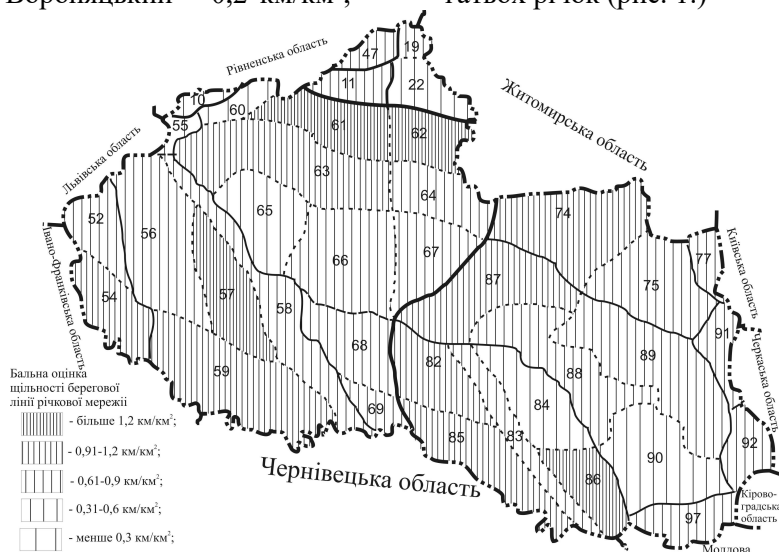

Рис. 1. Бальна оцінка щільності берегової лінії річкової мережі

Наступним показником оцінки було обрано щільність берегової лінії озер, водо-

сховищ та ставків.

Довжина берегової лінії озер, водосховищ та ставків була обрахована за допомогою онлайн-програми Google Планета Земля, щіль-

ність берегової лінії визначалась у відношенні довжини берегової лінії всіх озер і водосховищ фізико-географічного району до його площі (табл. 2.)

Таблиця 2

Довжина та щільність берегової лінії озер, водосховищ і ставків фізико-географічних районів Поділля

№ у схемі ФГР	Природна зона, край, область, фізико-географічний район	Орієнтовна площа, км ²	Орієнтовна довжина берегів водойм, км	Щільність берегової лінії водойм, м/км ²	Бальна оцінка
Зона мішаних лісів. Поліський край					
<i>Область Малеого Полісся</i>					
10	Радехівсько-Бродівський	351,10	29,2	83,17	2
11	Смигівсько-Славутський	625,60	99,6	159,36	3
<i>Область Житомирського Полісся</i>					
19	Корецько-Новоград-Волинський	213,30	9,06	42,48	1
22	Баранівсько-Високопчанський	1044,97	96,3	92,16	2
Зона широколистяних лісів. Західно-Український край					
<i>Волинська височинна область</i>					
47	Острозько-Гоцанський	312,70	43,94	140,52	3
<i>Розтоцько-Опільська горбогірна область</i>					
52	Миколаївсько-Бережанський	994,10	53,14	53,45	1
54	Ходорівсько-Бучацький	949,10	81,96	86,35	2
<i>Західно-Подільська височинна область</i>					
55	Вороняцький	621,00	26,18	42,16	1
56	Зборівсько-Теребовлянський	2760,00	201,81	73,12	2
57	Гримайлівсько-Гусятинський	1212,00	133,06	109,79	2
58	Збарзько-Смотрицький (Говтровий)	3200,00	235,35	73,55	2
59	Чортківсько-Кам'янець-Подільський	3449,80	468,57	135,83	2
<i>Середньоподільська височинна область</i>					
60	Кременецький	790,00	5,96	7,54	1
61	Вілійсько-Із'яславський	1231,00	204,45	166,08	3
62	Грицівсько-Любарський	1033,00	195,8	189,55	3
63	Лановецько-Теофіпольський	2609,50	466,09	178,61	3
64	Старокостянтинівсько-Хмельницький	1901,00	197,18	103,72	2
65	Підволочисько-Авратинський	2602,50	270,69	104,00	2
66	Красилівсько-Ярмолинецький	4173,00	448,48	107,48	2
67	Меджибізько-Деражнянський	1783,00	346,21	194,17	3
68	Верхньоушицький	1827,00	119,97	65,67	1
69	Нижньоушицький	755,00	139,79	185,15	3
Лісостепова зона. Подільсько-Придніпровський край					
<i>Північно-Західна Придніпровська височинна область</i>					
74	Калинівсько-Козятинський	2239,00	760,82	339,8	5
75	Липовецько-Погребищенський	2599,40	587,6	226,1	4
<i>Північно-Східна Придніпровська височинна область</i>					
77	Ружинсько-Сквирський	570,00	118,92	208,63	3
<i>Придніпровсько-Східно-Подільська височинна область</i>					
82	Ялтушківсько-Копайгородський	1230,00	138,21	112,37	3
83	Митківсько-Клембівський	1090,00	72,46	66,48	1
84	Жмеринсько-Шаргородський	1900,00	125,66	66,14	1
85	Могилів-Подільсько-Ямпільський	1915,00	235,57	123,01	2
86	Томашпільсько-Піщанський	1023,00	53,3	52,1	1
<i>Середньо бузька височинна область</i>					
87	Барсько-Літинський	2195,00	455,18	207,37	3
88	Браїлівсько-Тулчинський	2200,00	458,9	208,6	3
89	Гнівансько-Гайсинський	3600,00	512,0	186,25	2
90	Ладжинсько-Бершадський	2749,00	656,24	238,72	4

Центральноподільська височинна область					
91	Оратівсько-Монастирищенський	675,00	136,65	202,44	3
92	Умансько-Маньківський	820,00	151,8	185,12	3
Південно-Подільська височинна область					
97	Балтсько-Савранський	980,00	117,8	120,2	2

Оцінка щільності берегової лінії проводилась у метрах/км². Оскільки найнижчим показником визначено щільність у 7,54 м/км², найвищим – 339,8 м/км², то бальна оцінка формувалась наступним чином: 1 бал при щільності берегової лінії від 0 до 70 м/км², 2 бали – 71-140 м/км², 3 бали – 141-210 м/км², 4 бали – 211-280 м/км², 5 балів – 281-350 м/км² (з кроком у 70 м/км²).

Серед найнижчих показників щільність берегової лінії озер, водосховищ і ставків слід відзначити Кременецький (7,54 м/км²), Вороняцький (42,16 м/км²) Корецько-Новоград-Волинський ФГР (42,48 м/км²). Найвищим показ-

ником відзначається Калинівсько-Козятинський ФГР (339,8 м/км²), який значно випередив інші фізико-географічні райони Поділля і єдиний отримав оцінку у 5 балів, 2 райони оцінені у 4 бали – Липовецько-Погребищенський (226,1 м/км²) та Ладижинсько-Бершадський ФРГ (238,72 м/км²), решта районів отримали нижчі оцінки. Загалом варто відзначити, що територія Вінницької області (особливо басейн Росі) характеризується вищими показниками щільності берегової лінії та власне кількості озер, водосховищ та ставків ніж у Хмельницькій і Тернопільській області (Рис. 2.)

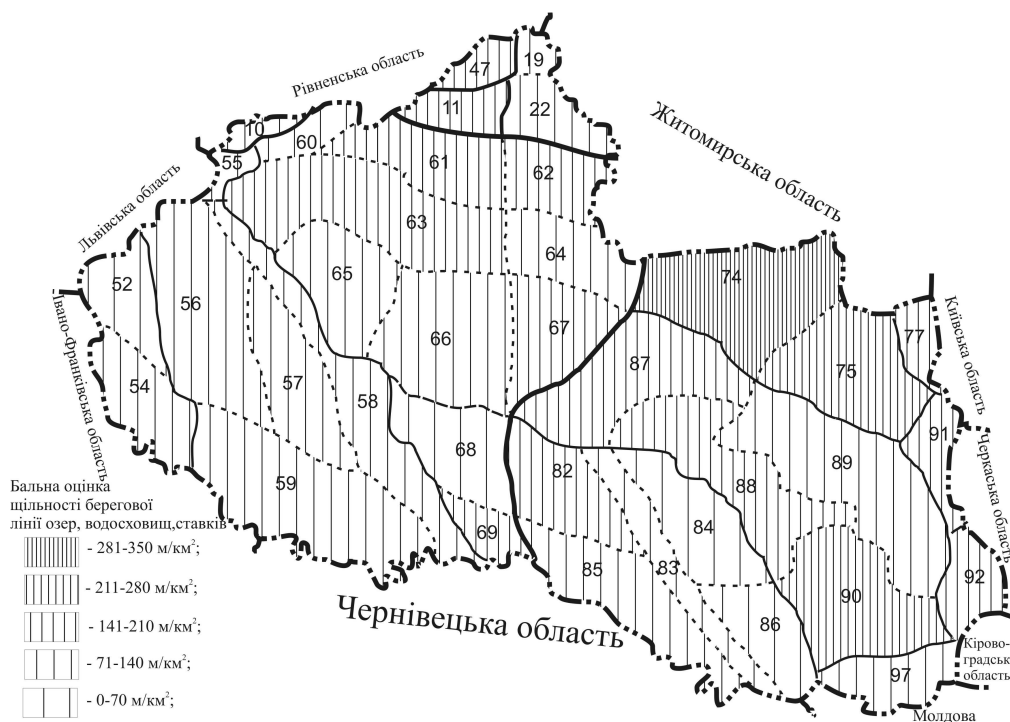

Рис. 2. Бальна оцінка щільності берегової лінії озер, водосховищ та ставків

Наступним показником оцінки була кількість гідрологічних заповідних об'єктів у кожному фізико-географічному районі. Враховувались гідрологічні заказники та пам'ятки природи загальнодержавного та місцевого значення.

Оцінка проводилась наступним чином: 5 балів – 16-19 об'єктів, 4 бали – 12-15, 3 бали – 8-11, 2 бали – 4-7, 1 бал – 1-3 об'єкти, при відсутності гідрологічних заповідних об'єктів у ФГР оцінка дорівнювала нулю (табл. 3.).

Таблиця 3.

Кількість гідрологічних заповідних об'єктів у розрізі фізико-географічних районів Поділля

№ у схемі ФГР	Природна зона, край, область, фізико-географічний район	Орієнтовна площа, км ²	Кількість гідрологічних заповідних територій та об'єктів	Бальна оцінка
Зона мішаних лісів. Поліський край				
<i>Область Малеого Полісся</i>				
10	Радехівсько-Бродівський	351,10	2	1
11	Смигівсько-Славутський	625,60	10	3

<i>Область Житомирського Полісся</i>				
19	Корецько-Новоград-Волинський	213,30	0	0
22	Баранівсько-Високопільський	1044,97	1	1
Зона широколистяних лісів. Західно-Український край				
<i>Волинська височинна область</i>				
47	Острозько-Гошанський	312,70	0	0
<i>Розтоцько-Опільська горбогірна область</i>				
52	Миколаївсько-Бережанський	994,10	12	4
54	Ходорівсько-Бучацький	949,10	6	2
<i>Західно-Подільська височинна область</i>				
55	Вороняцький	621,00	1	1
56	Зборівсько-Теребовлянський	2760,00	17	5
57	Гримайлівсько-Гусятинський	1212,00	12	4
58	Збаразько-Смотрицький (Товтровий)	3200,00	5	2
59	Чортківсько-Кам'янець-Подільський	3449,80	12	4
<i>Середньоподільська височинна область</i>				
60	Кременецький	790,00	1	1
61	Вілійсько-Із'яславський	1231,00	7	2
62	Грицівсько-Любарський	1033,00	1	1
63	Лановецько-Теофіпольський	2609,50	14	4
64	Старокостянтинівсько-Хмельницький	1901,00	4	2
65	Підволочисько-Авратинський	2602,50	12	4
66	Красилівсько-Ярмолинецький	4173,00	7	2
67	Меджибізько-Деражнянський	1783,00	6	2
68	Верхньоушицький	1827,00	1	1
69	Нижньоушицький	755,00	0	0
Лісостепова зона. Подільсько-Придніпровський край				
<i>Північно-Західна Придніпровська височинна область</i>				
74	Калинівсько-Козятинський	2239,00	1	1
75	Липовецько-Погребищенський	2599,40	5	2
<i>Північно-Східна Придніпровська височинна область</i>				
77	Ружинсько-Сквирський	570,00	0	0
<i>Придніпровсько-Східно-Подільська височинна область</i>				
82	Ялтушківсько-Копайгородський	1230,00	5	2
83	Митківсько-Клембівський	1090,00	7	2
84	Жмеринсько-Шаргородський	1900,00	1	1
85	Могилів-Подільсько-Ямпільський	1915,00	8	3
86	Томашпільсько-Піщанський	1023,00	3	1
<i>Середньо бузька височинна область</i>				
87	Барсько-Літинський	2195,00	9	3
88	Браїлівсько-Тулчинський	2200,00	9	3
89	Гнівансько-Гайсинський	3600,00	11	3
90	Ладжинсько-Бершадський	2749,00	9	3
<i>Центральнопридніпровська височинна область</i>				
91	Оратівсько-Монастирищенський	675,00	1	1
92	Умансько-Маньківський	820,00	6	2
<i>Південно-Подільська височинна область</i>				
97	Балтсько-Савранський	980,00	7	2

З'ясовано, що у чотирьох ФГР Поділля гідрологічні заповідні об'єкти відсутні. Це Корецько-Новоград-Волинський, Острозько-Гошанський, Нижньоушицький, Ружинсько-Сквирський райони. У восьми ФГР налічується по одному заповідному об'єкту. Найвищими показниками характеризуються Зборівсько-Теребовлянський (17 од.) та Лановецько-Теофіпольський (14 од.) ФРГ. (рис. 3.)

Як видно з рис. 3. найбільшою щільністю гідрологічних заповідних об'єктів харак-

теризуються фізико-географічні райони Західно-Подільської височинної області, частина середньоподільської височинної області та райони розташовані у середній течії р. Південний Буг в межах Вінницької області.

Останнім показником оцінки був **екологічний стан води** основних річок Поділля. Дані про якісний стан повеневих водних об'єктів були отримані з екологічних паспортів Тернопільської, Хмельницької та Вінницької областей за 2011-2013 роки. Ці показники були

усереднені та нанесені на картосхему фізико-географічного районування Поділля (рис. 4.).

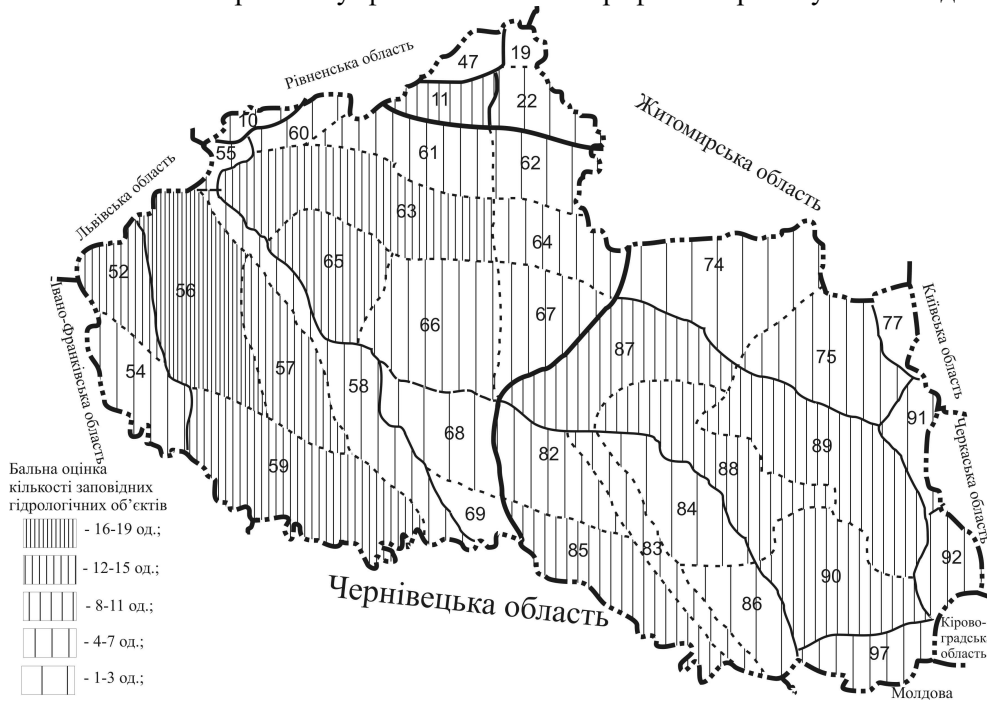
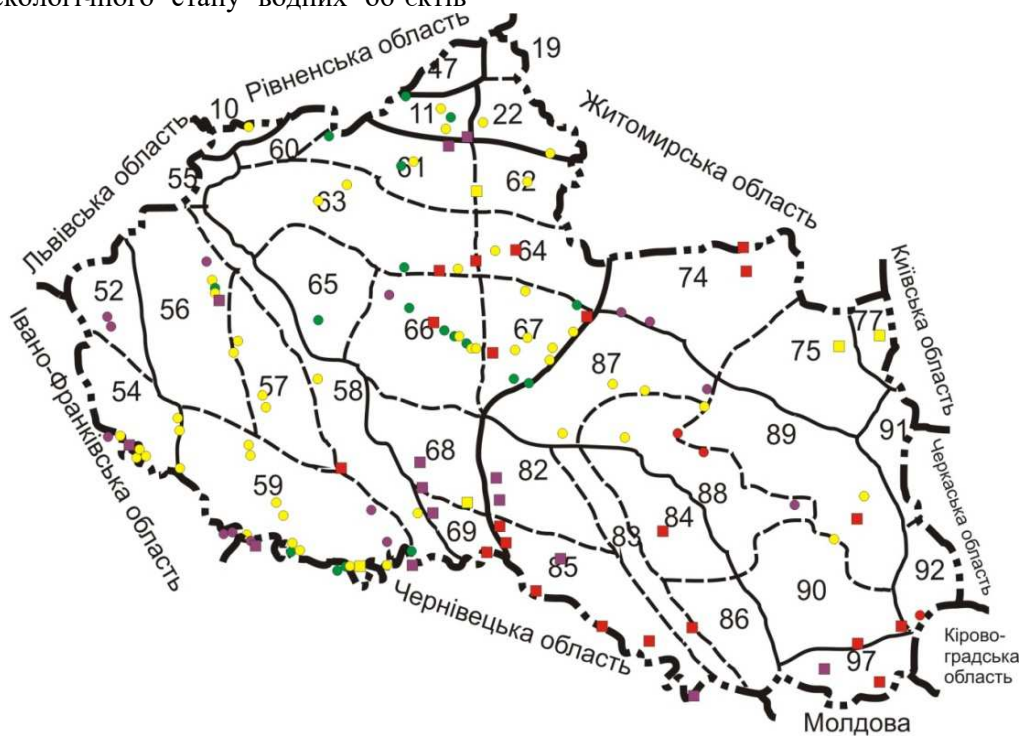

Рис. 3. Бальна оцінка кількості заповідних гідрологічних об'єктів

На жаль контрольні створи, в яких беруться проби води, не можуть відобразити повної картини екологічного стану водних об'єктів

Поділля, але дають уявлення про загальні тенденції.

Умовні позначення:

Контрольні створи водних об'єктів господарсько-побутового призначення (одиниці кратності ГДК):

- - немає перевищень ГДК;
- - перевищення ГДК в 1-2 рази;
- - перевищення ГДК в 3-4 рази;
- - перевищення ГДК в 5-6 раз.

Контрольні створи водних об'єктів рибогосподарського призначення (одиниці кратності ГДК):

- - немає перевищень ГДК;
- - перевищення ГДК в 1-2 рази;
- - перевищення ГДК в 3-4 рази;
- - перевищення ГДК в 5-6 раз.

Рис. 4. Середньорічні концентрації забруднюючих речовин в контрольних створах водних об'єктів

При аналізі картосхеми 4 дані про якість води річок кожного фізико-географічного району Поділля були зведені у таблицю, після чого була проведена їх бальна оцінка. 1 бал отри-

мали ФГР з середнім показником перевищення ГДК у 5-6 разів, 2 бали – 3-4 рази, 3 бали – 1-2 рази, 4 бали – ФГР, на території яких не було зафіксовано перевищень ГДК (Табл. 4).

Таблиця 4.

Екологічний стан води річкової мережі фізико-географічних районів Поділля

№ у схемі ФГР	Природна зона, край, область, фізико-географічний район	Орієнтовна площа, км ²	кількість точок вимірювань забруднення	Бальна оцінка
Зона мішаних лісів. Поліський край				
<i>Область Малеого Полісся</i>				
10	Радехівсько-Бродівський	351,10	1	3
11	Смигівсько-Славутський	625,60	5	3
<i>Область Житомирського Полісся</i>				
19	Корецько-Новоград-Волинський	213,30	-	-
22	Баранівсько-Високопідчанський	1044,97	2	3
Зона широколистяних лісів. Західно-Український край				
<i>Волинська височинна область</i>				
47	Острозько-Гоцанський	312,70	-	-
<i>Розтоцько-Опільська горбогірна область</i>				
52	Миколаївсько-Бережанський	994,10	2	2
54	Ходорівсько-Бучацький	949,10	7	3
<i>Західно-Подільська височинна область</i>				
55	Вороняцький	621,00	-	-
56	Зборівсько-Теребовлянський	2760,00	5	3
57	Гримайлівсько-Гусятинський	1212,00	3	3
58	Збаразько-Смотрицький (Товтровий)	3200,00	5	2
59	Чортківсько-Кам'янець-Подільський	3449,80	20	3
<i>Середньоподільська височинна область</i>				
60	Кременецький	790,00	-	-
61	Вілійсько-Із'яславський	1231,00	4	3
62	Грицівсько-Любарський	1033,00	3	3
63	Лановецько-Геофіпольський	2609,50	6	2
64	Старокостянтинівсько-Хмільницький	1901,00	3	1
65	Підволочисько-Авратинський	2602,50	1	4
66	Красилівсько-Ярмолинецький	4173,00	9	3
67	Меджибізько-Деражнянський	1783,00	11	3
68	Верхньоушицький	1827,00	3	2
69	Нижньоушицький	755,00	2	2
Лісостепова зона. Подільсько-Придніпровський край				
<i>Північно-Західна Придніпровська височинна область</i>				
74	Калинівсько-Козятинський	2239,00	4	2
75	Липовецько-Погребищенський	2599,40	1	3
<i>Північно-Східна Придніпровська височинна область</i>				
77	Ружинсько-Сквирський	570,00	1	3
<i>Придніпровсько-Східно-Подільська височинна область</i>				
82	Ялушківсько-Копайгородський	1230,00	2	2
83	Митківсько-Клембівський	1090,00	1	1
84	Жмеринсько-Шаргородський	1900,00	1	1
85	Могилів-Подільсько-Ямпільський	1915,00	7	1
86	Томашпільсько-Піщанський	1023,00	-	-
<i>Середньо бузька височинна область</i>				
87	Барсько-Літинський	2195,00	4	3
88	Браїлівсько-Тульчинський	2200,00	5	2
89	Гнівансько-Гайсинський	3600,00	3	2
90	Ладижинсько-Бершадський	2749,00	3	1
<i>Центральнопридніпровська височинна область</i>				
91	Оратівсько-Монастирищенський	675,00	-	-
92	Умансько-Маньківський	820,00	1	1
<i>Південно-Подільська височинна область</i>				
97	Балтсько-Савранський	980,00	2	2

Аналіз таблиці П.15. показав, що воду річкової мережі більшості фізико-географічних районів Поділля можна характеризувати як середньої якості (13 ФГР отримали оцінку в 3 бали), лише у одному Підволочисько-Авратинському ФГР показники води вище се-

редньої якості, 10 ФГР мають воду низької якості (оцінка у 2 бали), та 6 ФГР належать до категорії з водою найнижчої якості (оцінка у 1 бал). 6 фізико-географічних районів не отримали жодної оцінки через відсутність точок спостережень. (рис. 5.)

Рис. 5. Бальна оцінка забрудненості річкової мережі Поділля

Отримані дані дають змогу виявити основні тенденції, щодо екологічного стану річок Поділля:

- забруднення річкової мережі здебільшого збільшується від витоків до гирла;
- найбільш забрудненими в межах Поділля є нижня течія р.Дністер та нижня течія р. Південний Буг;
- басейни Горині та Росі є найменш

забрудненими серед усіх річкових басейнів Поділля.

Зведена оцінка водних рекреаційних ресурсів Поділля проводилась за сумою чотирьох показників, що дало можливість типологізувати території фізико-географічних районів (табл. 5).

Таблиця 5

Зведена оцінка водних ресурсів Поділля для цілей рекреації

№ у схемі ФГР	Природна зона, край, область, фізико-географічний район	Щільність берегової лінії річкової мережі (5 балів)	Щільність берегової лінії озер та ставків (5 балів)	Кількість гідрологічних заповідних об'єктів (5 балів)	Забрудненість річкової мережі (5 балів)	Загальна оцінка (20 балів)
Зона мішаних лісів. Поліський край						
<i>Область Малеого Полісся</i>						
10	Радехівсько-Бродівський	1	2	1	3	7
11	Смигівсько-Славутський	3	3	3	3	12
<i>Область Житомирського Полісся</i>						
19	Корецько-Новоград-Волинський	4	1	0	0	5
22	Баранівсько-Високопчанський	2	2	1	3	8
Зона широколистяних лісів. Західно-Український край						
<i>Волинська височинна область</i>						
47	Острозько-Гощанський	3	3	0	0	6
<i>Розтоцько-Опільська горбогірна область</i>						
52	Миколаївсько-Бережанський	3	1	4	2	10
54	Ходорівсько-Бучацький	4	2	2	3	11
<i>Західно-Подільська височинна область</i>						
55	Вороняцький	1	1	1	0	3
56	Зборівсько-Теребовлянський	3	2	5	3	13
57	Гримайлівсько-Гусятинський	5	2	4	3	14
58	Збаразько-Смотрицький (Товтровий)	3	2	2	2	9
59	Чортківсько-Кам'янець-Подільський	4	2	4	3	13

<i>Середньоподільська височинна область</i>						
60	Кременецький	1	1	1	0	3
61	Вілійсько-Із'яславський	5	3	2	3	13
62	Грицівсько-Любарський	5	3	1	3	12
63	Лановецько-Теофіпольський	4	3	4	2	13
64	Старокостянтинівсько-Хмільницький	3	2	2	1	8
65	Підволочисько-Авратинський	2	2	4	4	12
66	Красилівсько-Ярмолинецький	2	2	2	3	9
67	Меджибізько-Деражнянський	3	3	2	3	11
68	Верхньоушицький	3	1	1	2	7
69	Нижньоушицький	3	3	0	2	8
Лісостепова зона. Подільсько-Придніпровський край						
<i>Північно-Західна Придніпровська височинна область</i>						
74	Калинівсько-Козятинський	4	5	1	2	12
75	Липовецько-Погребищенський	3	4	2	3	12
<i>Північно-Східна Придніпровська височинна область</i>						
77	Ружинсько-Сквирський	3	3	0	3	9
<i>Придністровсько-Східно-Подільська височинна область</i>						
82	Ялтушківсько-Копайгородський	4	3	2	2	11
83	Митківсько-Клембівський	3	1	2	1	7
84	Жмеринсько-Шаргородський	2	1	1	1	5
85	Могилів-Подільсько-Ямпільський	4	2	3	1	10
86	Томашпільсько-Піщанський	5	1	1	0	7
<i>Середньо бузька височинна область</i>						
87	Барсько-Літинський	4	3	3	3	13
88	Браїлівсько-Тулчинський	3	3	3	2	11
89	Гнівансько-Гайсинський	3	2	3	2	10
90	Ладижинсько-Бершадський	2	4	3	1	10
<i>Центральнопридніпровська височинна область</i>						
91	Оратівсько-Монастирищенський	3	3	1	0	7
92	Умансько-Маньківський	3	3	2	1	9
<i>Південно-Подільська височинна область</i>						
97	Балтсько-Савранський	3	2	2	2	9

Зведений аналіз показників показав, що найвища оцінка водних рекреаційних ресурсів фізико-географічного району склала 14 балів із

20 можливих, найнижча – 3 бали. В межах території Поділля виокремлено чотири групи районів з кроком у три бали (рис. П.17.).

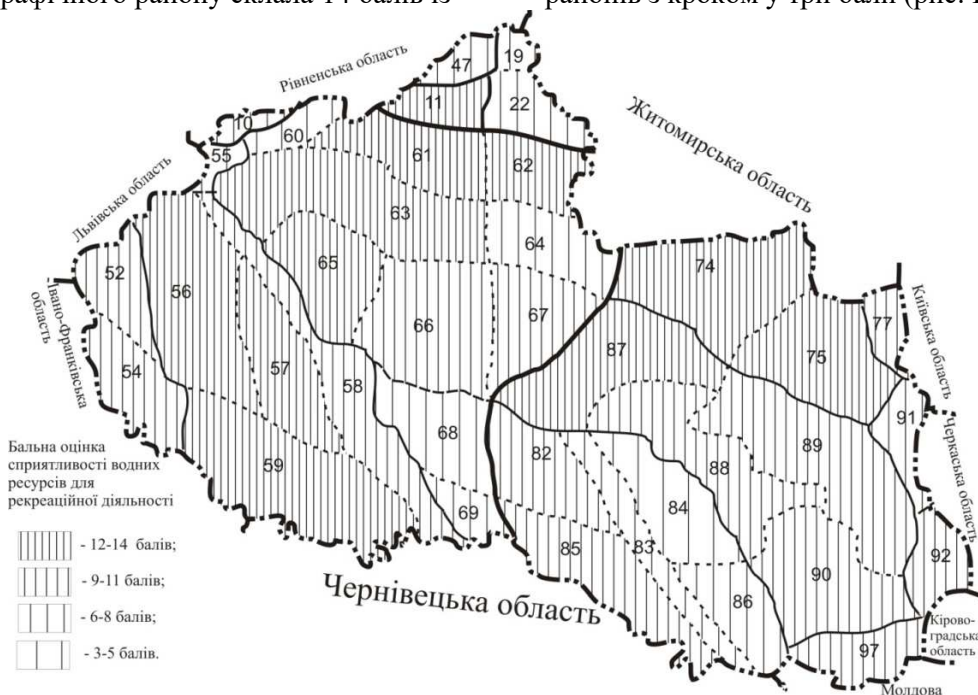

Рис. 6. Зведена бальна оцінка сприятливості водних ресурсів для рекреаційної діяльності. Аналізуючи результати проведеної оцінки можна стверджувати, що водні рекреаційні

ресурси мають значні територіальні відмінності для потреб рекреаційної діяльності, що дає підстави провести водно-рекреаційне районування території Поділля з виокремленням 11 водно-рекреаційних районів за сукупною оцінкою чотирьох основних критеріїв (рис. 7.).

1. Малополісько-Кременецький район з найгіршим забезпеченням водними ресурсами, відсутністю заповідних гідрологічних об'єктів, відносно сприятливою екологічною ситуацією та загальною низькою водно-рекреаційною оцінкою (середня оцінка 4,33 бали).

2. Поліський район з дещо кращими показни-

ками забезпечення водними ресурсами (водосховище Хмельницької АЕС, низка природних озер), слабкою забезпеченістю заповідними гідрологічними об'єктами, покращеною гідроекологічною ситуацією, та невисокою водно-рекреаційною оцінкою. Район можна поділити на два підрайони – південний: заліснений, з великою кількістю природних озер, та дещо зниженою оцінкою через високу заболоченість території; та північний: майже повністю розораний із низькою забезпеченістю водно-рекреаційними ресурсами (середня оцінка 7,75 бали).

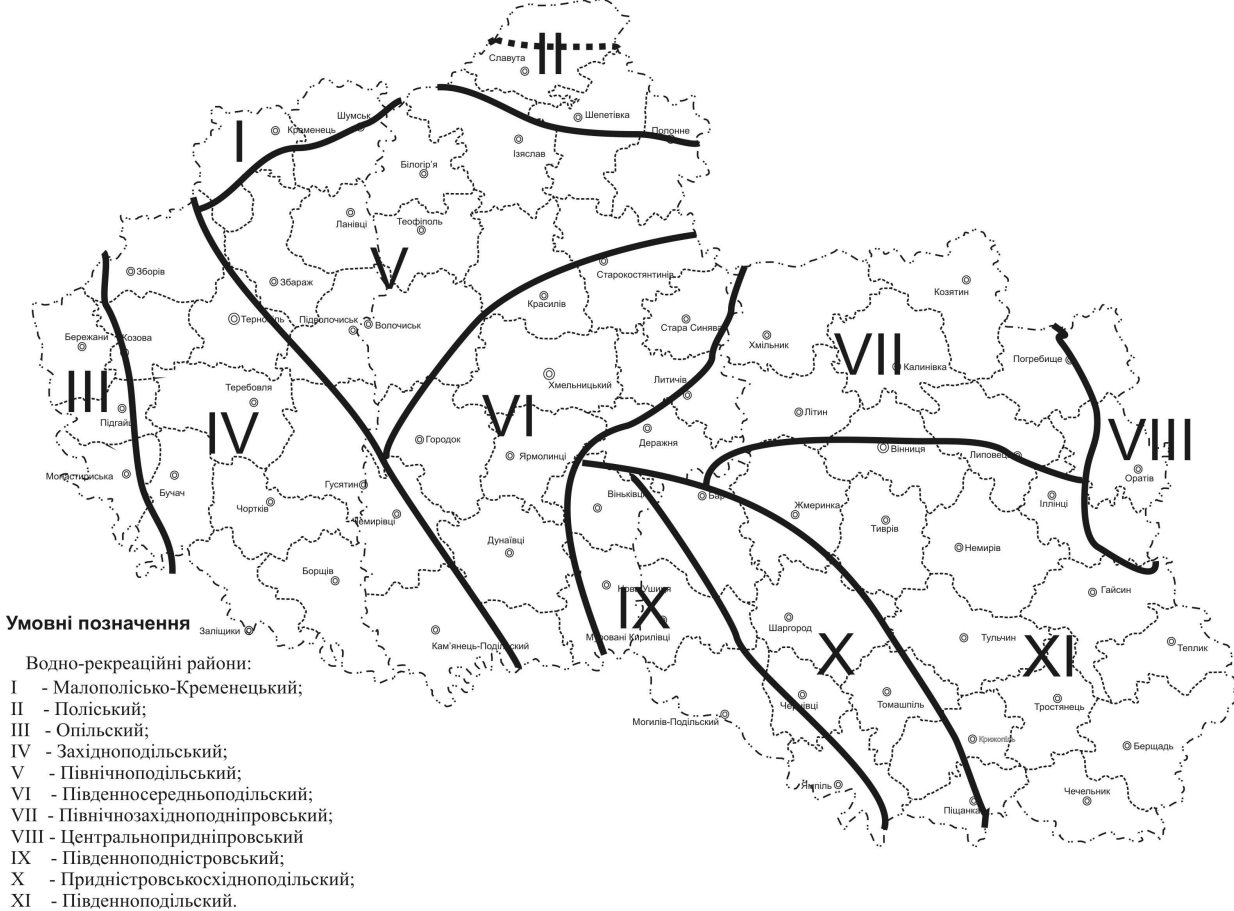

Рис. 7. Водно-рекреаційне районування Поділля

3. Опільський район з достатньо високим рівнем забезпечення водними ресурсами, високою забезпеченістю заповідними гідрологічними об'єктами, покращеною гідроекологічною ситуацією, та відносно сприятливою оцінкою за придатністю до рекреації (середня оцінка 10,5 балів).

4. Західноподільський район з високими показниками щільності річкової мережі, дещо нижчими показниками щільності берегової лінії озер, водосховищ та ставків, високою забезпеченістю заповідними гідрологічними об'єктами, посереднім гідроекологічним станом, та високою водно-рекреаційною оцінкою у 12,25 балів.

5. Північноподільський район з високими

показниками забезпечення водними ресурсами, посередньою забезпеченістю заповідними гідрологічними об'єктами, посереднім гідроекологічним станом, та загальною високою водно-рекреаційною оцінкою у 12,5 балів.

6. Південносередньоподільський район з погіршеними показниками забезпечення водними ресурсами, посередньою кількістю заповідних гідрологічних об'єктів, посереднім гідроекологічним станом, та загальною середньою водно-рекреаційною оцінкою у 8,6 бали.

7. Північнозахіднодніпровський район з високими показниками забезпечення водними ресурсами, слабкою забезпеченістю заповідними гідрологічними об'єктами, посереднім гідроекологічним станом, та загальною висо-

кою водно-рекреаційною оцінкою у 12,3 бали.

8. Центральноподніпровський район з високими показниками забезпечення водними ресурсами, середньою забезпеченістю заповідними гідрологічними об'єктами, посереднім гідро-екологічним станом, та загальною середньою водно-рекреаційною оцінкою у 8 балів.

9. Південноподністровський район з високими показниками забезпечення водними ресурсами, середньою забезпеченістю заповідними гідрологічними об'єктами, погіршеним гідро-екологічним станом, та загальною підвищеною водно-рекреаційною оцінкою у 10,5 балів)

10. Придністровськосхідноподільський район з високими показниками забезпечення водними ресурсами, низькою забезпеченістю заповідними гідрологічними об'єктами, погіршеним гідро-екологічним станом, та загальною погіршеною водно-рекреаційною оцінкою у 6,3 бали.

11. Південноподільський район з середніми показниками забезпечення водними ресурсами, середньою забезпеченістю заповідними гідрологічними об'єктами, погіршеним

гідро-екологічним станом, та загальною покращеною водно-рекреаційною оцінкою у 9,8 балів.

Висновки Зведений аналіз водно-рекреаційного районування Поділля показав що 3 райони (Західноподільський, Північноподільський, Північнозахідноподніпровський) отримали високу оцінку, 2 райони отримали погіршену оцінку (Малополісько-Кременецький, та Придністровськосхідноподільський), решта 6 районів отримали посередню оцінку. Загалом можна стверджувати, що водні рекреаційні ресурси Поділля є в цілому сприятливими для розвитку різноманітних видів рекреації і туризму, особливо пляжно-купального відпочинку, сплавів крупними річками (Дністер, Південний Буг тощо), спортивного рибальства тощо. Основними недоліками водно-рекреаційного потенціалу Поділля є незадовільний екологічний стан води в більшості річок та водосховищ, низька водність значної частини водотоків, часто захарашений стан берегової лінії, слабкий рівень облаштування місць для занять водними видами рекреації і відпочинку тощо.

Література:

1. Атлас природных условий и естественных ресурсов Украинской ССР / Глав. ред. А.С. Харченко – М.: ГУГК, 1978. – 183 с.
2. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристичні ресурси України. Методологія та методика аналізу, термінологія, районування: Монографія / О.О.Бейдик. – К.: ВПЦ "Київський університет", 2001. – 395 с.
3. Екологічний паспорт. Вінницька область. – Вінниця, 2014. Режим доступу: http://menr.gov.ua/document/eko_pas_vin2014.doc
4. Екологічний паспорт. Тернопільська область. – Тернопіль, 2014. Режим доступу: http://menr.gov.ua/documents/eko_pasp_tern_2014.doc
5. Екологічний паспорт. Хмельницька область. – Хмельницьк, 2014. Режим доступу: http://menr.gov.ua/documents/PASPORT_khmelnyck_2014.doc
6. Фоменко Н.В. Рекреаційні ресурси та курортологія / Н.В.Фоменко. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 312с.
7. Чижова В.П. Допустимые нагрузки при рекреационном использовании водоемов / В.П.Чижова // Рациональное использование пресноводных экосистем – перспективное направление реализации национального проекта «Развитие АПК» / Междунар. научно-практ. конференция. 17-19 декабря 2007 г.: материалы и доклады / ВНИИР Россельхозакадемии. – М.: Изд-во Россельхозакадемии, 2007. – С. 365-370.

Анотація:

Петр Царик. ПОДХОДЫ К ОЦЕНКЕ И КАРТОГРАФИРОВАНИЮ РЕКРЕАЦИОННЫХ РЕСУРСОВ ПОВЕРХНОСТНЫХ ВОД ПОДОЛЬЯ.

Рассмотрены основные виды рекреационных ресурсов поверхностных вод Подолья. Проведена оценка и созданы картографические модели длины и плотности береговой линии рек, озер, прудов и водохранилищ. Рекреационные ресурсы поверхностных вод Подолья представлены реками, озерами, прудами, водохранилищами, которые пригодны для отдыха населения на всей своей протяженности, или частично. Они формируют эстетическую привлекательность ландшафта, создают благоприятный микроклимат, способствуют развитию водных видов рекреации, спортивной рыбалки, пляжно-купального отдыха и т.п.

Основными видами рекреационной деятельности на водоемах Подолья является купание и солнечные ванны, рыбалка, отдых на побережьях, катание на лодках, сплавы. Благоприятный для этих целей период начинается практически на всех водоемах области в начале июня и заканчивается в конце августа. Для водно-спортивной рекреации благоприятный период длится с апреля по октябрь.

Оценены и закартированы имеющиеся гидрологические заповедные объекты (заказники, памятники природы и т.д.). Выявлено экологическое состояние воды основных рек Подолья по данным департаментов экологии облгосадминистраций. Проведено суммарную балльную оценку привлекательности рекреационных ресурсов поверхностных вод Подолья.

Сводный анализ водно-рекреационного районирования Подолья показал что 3 района (Західноподільський, Північноподільський, Північнозахідноподніпровський) получили высокую оценку, 2

района получили ухудшенную оценку (малополесские-Кременецкий, и Приднестровско-Хмельницкий), остальные 6 районов получили посредственную оценку. В целом можно утверждать, что водные рекреационные ресурсы Подолья в целом благоприятны для развития различных видов рекреации и туризма, особенно пляжно-купального отдыха, сплавов крупными реками (Днепр, Южный Буг и т.п.), спортивного рыболовства. Основными недостатками водно-рекреационного потенциала Подолья является неудовлетворительное экологическое состояние воды в большинстве рек и водохранилищ, низкая водность значительной части водотоков, часто загроможденное состояние береговой линии, слабый уровень обустройства мест для занятий водными видами рекреации и отдыха и тому подобное.

Ключевые слова: рекреационные ресурсы, поверхностные воды, Подолье, картографическая модель, оценка.

Abstract:

Petro Tsaryk. APPROACHES TO THE EVALUATION AND MAPPING OF RECREATIONAL WATER RESOURCES OF PODILLIA.

The main types of recreational resources of surface waters skirts. An assessment model and established cartographic length and density of the shoreline of rivers, lakes, ponds and reservoirs. Recreational surface water resources are presented skirts rivers, lakes, ponds, reservoirs, which are suitable for recreation throughout its length, or partially. They form the aesthetic appeal of the landscape, creating a favorable microclimate, promote the development of water sports recreation, sport fishing, beach bathing, recreation, etc.

The main types of recreational activities on waters skirts is swimming and sunbathing, fishing, recreation on the coast, boating, rafting. Favourable for these purposes period begins in almost all aquatic area in early June and ends in late August. For water-sports recreational favorable period lasts from April to October.

Estimated and mapped existing hydrological protected objects (reserves, natural monuments, etc.). Revealed the ecological condition of the water main rivers skirts according to the environmental departments of regional administrations. A total point score the attractiveness of recreational resources of surface waters skirts.

Combined analysis of water and recreational zoning skirts that showed 3 area (Zahidnopodilsky, Pivnichnopodilsky, Pivnichnozahidnopodniprovisky) were highly appreciated, District 2 received poorer assessment (malopolesskie-Kremenetskiy and Pridnistrovskoskhidnopodilsky), the remaining 6 districts received a mediocre rating. In general it can be argued that water recreational resources skirts are generally favorable for the development of various kinds of recreation and tourism, especially beach-bathing vacation, alloys major rivers (Dniester, Southern Bug, etc.), sport fishing. The main disadvantages of water-recreation potential skirts is poor ecological state of water in most rivers and reservoirs, low water content a large part of watercourses, often zagromozhdennoe state coastline, low level of resettlement places for water sports and recreation facilities and the like.

Keywords: recreational resources, surface water, skirts, cartographic model, evaluation.

Рецензент: проф. Петлін В.М.

Надійшла 18.03.2016р.

УДК 502.51 (477.81-751.2)

Тарас БЕЗСМЕРТНЮК, Михайло МЕЛЬНИЧУК

РЕГІОНАЛЬНІ ЛАНДШАФТНІ ПАРКИ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЯК ПОТЕНЦІЙНІ ОБ'ЄКТИ РЕКРЕАЦІЇ

У статті досліджено можливості здійснення рекреаційної діяльності в межах регіональних ландшафтних парків Рівненської області. Розглянуто категорію природно-заповідного фонду регіональний ландшафтний парк як об'єкт рекреаційного природокористування. Подано характеристику регіональних ландшафтних парків досліджуваного регіону як потенційним атракціям туристсько-рекреаційного призначення. Визначено основні проблеми, завдання та напрями рекреаційного використання регіональних ландшафтних парків Рівненської області.

Ключові слова: регіональний ландшафтний парк, рекреація, туристсько-рекреаційна діяльність, функціональні зони, Рівненська область.

Постановка проблеми. Відповідно до Закону України «Про Загальнодержавну програму розвитку заповідної справи на період до 2020 року» [16] з метою сприяння розвитку рекреаційної та оздоровчої діяльності у межах природоохоронних територій передбачається оптимізація їх рекреаційного використання, тому питання ефективного використання їх природних ресурсів, збереження багатства місцевої природи, а також раціональна організація на їхній території туристсько-рекреаційної

діяльності є надзвичайно важливими. Регіональні ландшафтні парки (РЛП), поряд із національними природними парками (НПП), належать до територій та об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ), в межах яких рекреаційна та туристична діяльність набувають найбільшого значення і розвитку.

Аналіз останніх досліджень. Питання розвитку рекреаційної діяльності в межах ПЗФ в останні роки набуло певної актуальності, що пов'язано з працями таких науковців, як